עין משפט נר מצוה

יז א מיי' פ"ד מהלכות איסורי מזבח הלכה ח:
יח ב מיי' פי"ז מהלכות איסורי ביאה הלכה ו ופ"ג ה"ג טוש"ע אה"ע סי' ו סעיף ח ובלבוש מ"ד:
יט ג מיי' פ"ו מהלכות בכורות הלכה י ופ"ג מהלכות שקלים הלכה ד ה סמג עשין רי"ב:
כ ד מיי' פ"ד מהלכות בכורות הלכה א טוש"ע י"ד סי' שב סעיף כ:
כא ה מיי' שם פ"ו הלכה י ופ"ג מהל' שקלים הלכה ה:
כב ו מיי' פ"ג מהלכות שקלים הלכה ד ופ"ו מהלכות בכורות הלכה יא:
כג ז מיי' פ"ו מהל' בכורות הל' י:

* * *

תורה אור השלם

1 כי כל אשר יעשה מכל התועבת האלה ונכרתו הנפשות העשת מקרב עמם: ויקרא יח כט
2 לא תביא אתנן זונה ומחיר כלב בית יי אלהיך לכל נדר כי תועבת יי אלהיך גם שניהם: דברים כג יט
3 ולא יחלל זרעו בעמיו כי אני יי מקדשו: ויקרא כא טו
4 כל פטר רחם לכל בשר אשר יקריבו ליי באדם ובבהמה יהיה לך אך פדה תפדה את בכור האדם ואת בכור הבהמה הטמאה תפדה: במדבר יח טו
1 והעברת כל פטר רחם ליי וכל פטר שגר בהמה אשר יהיה לך הזכרים ליי: שמות יג יב
5 והבאתם שמה עלתיכם וזבחיכם ואת מעשרתיכם ואת תרומת ידכם ונדריכם ונדבתיכם ובכרת בקרכם וצאנכם: דברים יב ו

* * *

הגהות הב"ח

(א) גמ' ותיעשרה איהי הא קמ"ל: (ב) במשנה האחין השותפין כל ל' ואות ד' נמחק: (ג) שם כשחייבין במעשר בהמה: (ד) שם חלקו וחזרו: (ה) גמ' גלו אדעתייהו: (ו) רש"י ד"ה ותיעשרה איהי וכו' לא מיפסיל משום נתן אתנן דכל כאלו מתנה ויאכל במומו:

* * *

מוסף רש"י

ודאי לאו זרעיה הוא. לא מיירי זרעו אלא בנה כדאמרינן ביבמות כו' (תמורה כט:). האחין השותפין. אחים שהן שותפין כו' ושם אביהן (ביצה ח: חולין כה:). שחייבין בקלבון. כל ישראל היו זקוקין לתת מחצית השקל לקונות לנזר והטילו חכמים עליהם להוסיף מעה קטנה להיות קלבון לפרוטעות מפני שהן חצאי שקלים חתיכות דקות ונותן לאחד ופעמים שמחליפין אותן במנים ונותנין הקלבון כחילוף, ואף כשמצרפין שנים לתת שקל שלם הטילו עליהם שני קלבונים שלא לפרוע מחבריהם ולמעט את הקדש, אבל האב שוקל כשביל שני בניו שקל שלם ופטור מקלבון שני (ביצה לט:). פטורין ממעשר בהמה. מעשר בהמה נוהג בכל שנה בולדות הנולדים, ועדר של שותפין פטורים הולדות ממעשר, הלכך אחים שהן שותפין, שנשתתפו לאחר חלוקה, כגון שחלקו ונשתתפו, חייבין בקלבון כשני פנים המתחברין לשקל שלם, ופטורים ממעשר בהמה, דשותפין כשנשתתפו לא ניתנו, דבטלה לה תפיסת הבית (ביצה לט: וכעי"ז חולין כה:). חייבין במעשר בהמה. וכשחייבים במעשר בהמה, כגון שנכנסו להם ירושה, לקחו תפיסת הבית, פטורין מן הקלבון, כאילו היה אביהן קיים שמרוויחן אחד ופוטרן יחד (ביצה שם ובעי"ז חולין שם). ופטורין מן הקלבון נגמרי, שהשוקלין בין שניהם שקל שלם, שממון אביהם מתוקמו עומד, ואביהם השוקל על בניו או על יתד מבני עירו ופטורו כשלו פטור מן הקלבון, דתנן בשקלים (פ"א מ"ז) השוקל על יד עני או על יד שכנו או על יד בן עירו פטור, וכגון נמי אין מלות שקלים עליו והוי ליה כשכנו ובן עירו (חולין כה:). יהיה לך. כל פטר שגר בהמה אשר יהיה לך (שמות יג. ביצה לט:). בתפיסת הבית. כגון אחין שלא הספיקו לחלוק ירושתן עד שנולדו להם ולדו: (שם). לא שנו. דבכל חלוקה נטלה תפיסת הבית מנייהו, אלא שחלקו גדיים כנגד תיישים כו'. שחלקו על פי שום כדמים, גדיים כנגד תיישים וקנים או כנגד טלאים, דנטלו מהן שם ירושה ונטו בה תורת לקוחות, וכי חזרו ונשתתפו הוו להו כלוקח זה כשלו וזה כשלו מן השוק ונתערבו ואין כאן עוד שם תפיסת הבית אלא שם שותפות, אבל חלקו טלאים כנגד טלאים וגדיים כנגד גדיים, דוהו מפסיד ירושה לכל אחד חלק ככל מין ומין, אומרים זה חלקו המגיעו, דיש ברירה ועדיין שם יורשים עליהן וכשחזרו ונשתתפו חזרה תפיסת הבית למקומה. ויש שום שם הטעם משום לקוחות, דתנן (לעיל נה:) הלוקח פטור ממעשר בהמה, וטעמו הוא בידם, דכשהולדות לקוחין הן פטורין מלהתעשר, אבל הלוקח עבר בהמות וילדו חייבין במעשר, והכל לגמרי פטור להן (ביצה לט:).

זונה ישראלית אתננה מותר וכהן הבא עליה כו'. ול"ת והא אמר [ט]רבא בפ' מרובה (ב"ק ע:) דלאתנן אסרה תורה אפי' בא על אמו [כט] ובתמורה תניא [רבי] (ר"ל) אומר אין אתנן אלא הבא לו בעבירה אבל אתנן אשתו נדה כו' י"ל דלא מיירי [ל] בדקיימא ליה באיסור ערוה דלוקא מיירי בדתפסי [לא] בהדי קדושין כדמפרש טעמא דלכך אתנה מותר והא דכהן הבא עליה לוקה [לב] בגיורת ומשוחררת שהיא זונה או שנעשית זונה מאדם אחר שהיתה עליו באיסור כרת [לג] כיון שבא עליה עשאה זונה או כמ"ד פנוי הבא על הפנויה שלא לשם אישות עשאה זונה והא דמשמע דלא משתכח בזונה ישראלית דתיעשרה איהי הוה מצי לאשכוחי באיסור ערוה אלא אתא לאשמועינן דזונה ישראלית אתננה מותר [ול"ת] לרבא דאמר בפ' בתרא דתמורה (דף כט:) דלאתת זונה כותית ולא' זונה ישראלית אתננה אסור תיקשי [לד] ברייתא וי"ל דלא מתניא בי ר' חייא ור' אושעיא אי נמי הוה מצי למימר דשפיר משכחת לה דתיעשרה איהי אלא אשמועינן לקוח במעי אמו כרבי יוחנן ומיהו אידוש זה נמי [לה] שמעינן בשתיעשרה איהי כשנותן לה במעי אמו ולא מיפטר משום לקוח ושניתן במתנה: **מה** עריות דלא תפסי בהו קדושין כו'. תימה כיון דילפינן מעריות ה"ל למעוטי זונה כותית דבעינן דומיא דעריות דלא תפסי בה קדושין לדידיה ותפסו לאחריני לאפוקי זונה כותית דלא תפסי בה לא לדידיה ולא לאחריני כדאמר פ' החולץ (יבמות מה.) למ"ד כותי ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר משום דלא הוי דומיא [לו]דעריות מהאי טעמא ולבא גופיה דמחייב בזונה כותית בפ' בתרא דתמורה (דף כט:) קסבר כפ' החולץ (יבמות דף מה:) [לז] הולד כשר וי"ל דגבי זונה כותית כיון דלא תפסי בה קדושי כלל כ"ש דגורס עליה שם זנות אבל לענין ממזרות אין הולד להיות ממזר כיון דאינה ראויה לאדם אחר יותר מזה [לח]: **דהא** איתיה בשותפות. כדכתיב ובכורות בקרכם ולאכם ברים מבלחין פירשתי לי"ל האי קרא דמיפוק ליה מדלאיצטריך למעוטי שותפות כותי:

[כ]**ואודא** ר' יוחנן לטעמיה כו'. ולע"ג דהכא פליג ר"א עליה דרבי יוחנן ולעיל בסוף יש בכור (דף כב:) משמע דמודה בההיא דלקוחות הן [לט] ומשני מאי אין חוזרין לבטלה הא מגריכין הכא תרי מילי דר' יוחנן א"נ לעיל איצטריך לשנויי דלא תקשי [מ] מיניה עליה דרבי יוחנן: [ל]**לברור** חד מיניהו להדי כלב כו'. ול"ת מה יועיל הא אין ידוע [מא]איזהו אותו שכנגד הכלב [מב] וכי תימא לפי ששוה לכלב הא [מג] דלאמר אי דשוו כולהו להדדי ה"נ ולא היאך יכול לברר אותו שכנגד הכלב להתיר האחרים וי"ל שכך סברת הש"ס כיון שיש ברירה שיש לדבר להיות תלוי בדעתו דמסתמא כך [מד] דעתו מתחלה דאותו שיברור הוא כנגד הכלב[י]:
חון

ותיעשרה איהי [א]בזונית כותית ולוקמה בזונה ישראלית ותיעשרה איהי (א) קמ"ל דזונה ישראלית לא הוי אתנן כדאביי דאמר אביי [ב]זונה כותית אתננה אסור [ג]וכהן הבא עליה אינו לוקה משום לא יחלל זרעו זונה ישראלית אתננה מותר וכהן הבא עליה לוקה משום לא יחלל זרעו זונה כותית אתננה אסור גמר [1]תועבה [2]תועבה מעריות מה עריות דלא תפסי בהו קדושי אף זונה בהך דלא תפסי בה קדושי וכהן הבא עליה אינו לוקה משום [3]לא יחלל זרעו דלא יחלל זרעו אמר רחמנא והאי לאו זרעיה הוא [א]: **מתני'** [ג]האחין (ב) והשותפין שחייבין בקלבון פטורין ממעשר בהמה (ג) חייבין במעשר בהמה פטורין מן הקלבון קנו מתפיסת הבית חייבין ואם לאו פטורין חלקו (ד) חזרו ונשתתפו חייבין בקלבון ופטורין ממעשר בהמה: **גמ'** ת"ר [4]יהיה לך ולא של שותפות יכול אפילו קנו [ג] בתפיסת הבית ת"ל יהיה והאי בבכור כתיב אם אינו ענין לבכור [ד]דהא איתיה בשותפות דכתיב [5]ובכורות בקרכם וצאנכם תנהו ענין למעשר בהמה א"ר ירמיה פעמים שחייבין בזה ובזה ופעמים שפטורין מזה ומזה פעמים שחייבין בקלבון ופטורין ממעשר בהמה ופעמים שחייבין במעשר בהמה ופטורין מן הקלבון חייבין בזה ובזה [ה]שחלקו בכספים ולא חלקו בבהמה פטורין מזה ומזה שחלקו בבהמה ולא חלקו בכספים [ו]חייבין בקלבון ופטורין ממעשר בהמה שחלקו בזה ובזה חייבין במעשר בהמה ופטורין מן הקלבון שלא חלקו [ד] בזה ובזה פשיטא חלקו בבהמה ולא חלקו בכספים איצטריכא ליה סד"א כיון דחלקו בבהמה גלו (ה) דעתייהו דלמיפלג קיימי וליחייבו בקלבון קמ"ל א"ר ענן לא שנו אלא שחלקו גדיים כנגד תיישים ותיישים כנגד גדיים [ז]אבל חלקו גדיים כנגד גדיים ותיישים כנגד תיישים אומר זה חלקו המגיעו משעה ראשונה [ה] לכך ורב נחמן אמר אפילו חלקו גדיים כנגד גדיים ותיישים כנגד תיישים אין אומרים זה הוא חלקו המגיעו משעה ראשונה [ו] לכך ורבי אלעזר אמר לא שנו אלא שחלקו ט' כנגד י' וי' כנגד ט' אבל חלקו ט' כנגד ט' וי' כנגד י' אומר זה חלקו המגיעו משעה ראשונה [ז] לכך ורבי יוחנן אמר אפילו חלקו ט' כנגד ט' ועשרה כנגד עשרה אין אומר זה חלקו המגיעו משעה ראשונה [ח] לכך

ואודא

ותיעשריה איהי. כיון דכמעי אמו נתנו לה לא מיפסיל משום [ט] נתן (ו) במתנה ויאכל במומו אם יצא האתנן בעשירי ול"ל חזר ולקחו: **הא קמ"ל.** הך ברייתא דהאי אתנן [י] דלא בר עשורי דזונה כותית היא דמיקרי אתנן אבל אי הוה זונה ישראלית לא מיקרי אתנן ואפילו למזנה שרי: בעריות כתיב מכל התועבות האלה ובאתנן כתיב כי תועבת ה' וגו': **מה עריות לא תפסי בהו קדושי.** דמחייבי כריתות ניהנו והכל מודים שאין קדושין תופסין בחייבי כריתות דאין ממזר אלא מחייבי כריתות [יא] במסכת יבמות (דף מט.): **לאו זרעו הוא.** דהולד הולך אחר הכותית [יב] בפ"ב דיבמות (דף כג.) בנך הבא מישראלית קרוי בנך ואין (בן) בנך הבא מן הכותית קרוי בנך אלא בנה: **מתני' האחין שהן שותפין כשהן חייבין בקלבון.** כדמפרש לקמן שחלקו בנכסי אביהן ואח"כ נשתתפו ואם שוקלין [יג] הסלע שלם [דהיינו] שני חצאי שקליהם ביחד (יהו כולן) חייבין לתת כל אחד ואחד מעה קטנה לקלבון דהא שני ממונות הן והרי הן כשאר בני אדם שהשוקל שקלו נותן עמו קלבון [יד] דהוא קלבון להכרע וי"א לחילוף שאין שני חצאי סלע יוצאין בסלע בלא חילוף מועט והואיל ורוב בני אדם נותנין כל אחד מחצית הסלע וקלבונו עמו כי מצטרפי נמי שנים ויהבי סלע שלם יהבי נמי קלבון [טו] שני והני אחין שחלקו וחזרו ונשתתפו דהכא הן כשאר שותפין דעלמא וחייבין בקלבון [טז] שני: **פטורים ממעשר בהמה.** [יז] כל ימי שותפותן לעולם כדקתני בברייתא בגמרא יהיה לך ולא של שותפות: **וכשחייבין במעשר בהמה.** כגון שלא חלקו ועדיין [יח] תפיסת בית ירושת אביהן קיימא דלא הוו כשותפות כדאמר בגמרא יכול אפי' קנו בתפיסת הבית ת"ל יהיה אלמא כאביהן דמו: **פטורין מן הקלבון.** [יט] שני אם נותנין בין שניהם סלע שלם דבמקום אביהן קיימי נכסי ואילו הוה יהיב אבוהון סלע על ב' בניו לא היה נותן קלבון לחילוף שכן דרך לעולם שהמחוייב שני חצאי שקלים נותן שקל שלם ולא הוי כשני אנשים [כ] המצרפין שני חצאי סלעיהם לסלע שלם: **קנו** [כא] **בתפיסת הבית חייבין.** במעשר בהמה כדאמרינן בגמ'. והאי קנו לא לקחו במעות אלא קנו שנפלה להם [כב] בבהמה מאביהם: **חלקו וחזרו ונשתתפו.** הוו כשותפין דעלמא ופטורין ממעשר בהמה וחייבין בקלבון: **גמ' יהיה לך הזכרים.** אשר יהיה לך הזכרים(ח): **ולא של שותפות.** דמשמע המיוחד לך אתה נותן ולא של שותפות: **יהיה.** מכל מקום: **ובכורות בקרכם.** לשון רבים משמע לשנים הוא אומר בקרכם: **בזה ובזה.** בקלבון ובמעשר: **שחלקו בכספים.** וחזרו ונשתתפו ולא חלקו בבהמה דגבי קלבון הוו כשאר שותפין וגבי בהמה הוי תפיסת הבית: **חלקו בבהמה ולא חלקו בכספים.** דקולא הוא דפטורין מזה ומזה איצטריך ליה לאשמועינן [כג] סד"א כיון דחלקו בבהמה ניזיל לחומרא ונימא גלו אדעתייהו דלמיפלג [כד] בנכסים נמי קיימי וליחייבו בקלבון: **לא שנו.** דהויא שותפות להיפטר ממעשר בהמה כי חזרו ונשתתפו אלא שחלקו בשומא: **גדיים כנגד תיישים ותיישים כנגד גדיים.** לפי שוויהן דהתם ליכא למימר זה חלקו המגיע [כה] ממיתת אביהם דוודאי בשעת מיתה זכה זה בחצי הגדיים ובחצי התיישים וזה בחצי הגדיים [כו] והתיישים הלכך השתא קנין הוא שזה קונה מזה והולדות שישנם בשעת חלוקה פטורין ממעשר בהמה משום לקוח ואותן העתידים לבא פטורין משום שותפות: **אבל חלקו גדיים כנגד גדיים ותיישים כנגד תיישים.** אמרינן [כז] ברירה וזה חלק המגיע לכל אחד ממיתת אביו ועדיין ירושה היא ושם ירושה עליהן וכי חזרו ונשתתפו הדרא לה תפיסת הבית כמרישא ולא שותפות הוא הילכך [כח] ולדות שישנן בשעת חלוקה אינן פטורין משום לקוח ולא העתידין לבא פטורין משום שותפות: **אפילו חלקו כו'.** אין ברירה והוי מרישא לקוחות והדר שותפין: ר' אלעזר ורבי יוחנן בפלוגתא דרב ענן ורב נחמן פליגי: **ט'.** גדולים כנגד עשרה פחותים דהיינו שומא וליכא למימר ברירה:

ואודא

מסורת הש"ס

א) [בזונה], ב) [תמורה כט:], ג) ביצה לט: חולין כה: שקלים פ"א מ"ז, ד) ל"ק מ"א, ה) ל"ק, ו) ל"ק מ"ה, ז) נ' הג"ה הרי, ח) [תמורת יג], ט) עיין ל"ק שמוחק מן תיבת רבא עד תיבת ובתמורה וה"ג ול"ת והא אמר ר' בתמורה אין אתנן אסור אלא כו' ובל"ג כי אין שייך להקשות מרבא לאבי דבר פלוגתא דידיה הוא שם בתמורה, י) נ"א דאסת לב ל"ק, כ) שייך לדף נז., ל) שייך לקמן, מ) איזהו שכנגד הכלב וכ"ת אותו שסוה לכלב לפ"ז הא דקאמר אי וכו' ל"ק, נ) [וע' היטב תוס' תמורה ל. ד"ה ואידך ותוס' סוטה יח. ד"ה חוץ],

* * *

שיטה מקובצת

א] הוא זונה ישראלית אתננה מותר דהא [תפסי] בה קדושין וכהן הבא עלי' לוקה משום לא יחלל זרעו דהא זרעיה הוא: ב] השותפין כשחייבין בקלבון כו' בדמה וכשחייבין במעשר: ג] קנו מתפוסת הבית: ד] חלקו לא בזה ולא בזה: ה] תי' לכך נמחק: ו] תי' לכך נמחק: ז] תי' לכך נמחק: ח] תי' לכך נמחק: ט] משום נותן: י] אתנן בזונה דלאו בר עשורי דכותית היא: יא] כריתות כדאמרי' במסכת: יב] הכותית כדאמרי' בפ"ב: יג] שוקלין סלע שלם לשני חצאי שקליהם כאחד יהו חייבין: יד] לקלבון וההוא קלבון: טו] תי' שני נמחק: טז] תי' שני נמחק: יז] בהמה דשותפין פטורין ממעשר בהמה כל: יח] תפוסת הבית ירושה: יט] תי' שני נמחק: כ] אנשים המצטרפים: כא] קנו מתפוסת הבית: כב] להם בהמות מאביהם: כג] לאשמועינן דסד"א: כד] דלמיפלג בכספים נמי תי' בנכסים נמחק: כה] המגיע בשעת מיתת אותו מ' נמחק: כו] הגדיים ובחצי התיישים הלכך כו' קנין גמורה היא: כז] אמרי' יש ברירה: כח] הלכך לא ולדות: כט] אמר אלמא זונה ישראלית אתננה אסור ואביי לא פליג עליה בהא דברייתא היא בפ' כל האסורין דף כ"ט ע"ב רבי אומר אין אתנן אסור אלא כל אתנן הבאות לו בעבירה אבל: ל] מיירי הכא בדהוא ליה: לא] בדתפסי ליה: לב] לוקה כגון בגיורת: לג] כרת דכיון: לד] תיקשי ליה מהך ברייתא דהכא: לה] נמי הוה שמעינן כו' איהי כשניתן לה: לו] החולץ דהולד כשר וי"ל דלגבי זונה: לז] מזה דהוה כבהמה: לח] הן דמשני מאי: לט] תיקשי מתני' עליה: מ] הכלב יהי מינייהו מספקת: מא] הא אמר אות ד' נמחק: מב] כך היתה דעתו כו' הוא יהיה כנגד:

* * *

רבינו גרשום

ותיעשריה איהי. הזונה עצמה ובמעשר לית ביה איסור אתנן כדאמר לקמן כי משחתם בהם מום בם כל שהמום פוסל בו רבר ערוה פוסל בו ומעשר לא פסיל ביה מום: בזונה עובדת כוכבים עסקי' דלאו בת עשורי היא: תועבה תועבה מעריות. כתיב הכא כי תועבת ה' אלהיך הוא וכתיב בעריות כי כל אשר יעשה מכל התועבות האלה בהך זונה דלא תפסי בה קידושי דכתיב לא תתחתן בם אתננה אסור: והאי לאו זרעיה הוא. כדגמרינן ביבמות בנך הבא מישראלית קרוי בנך ואין בנך הבא מן העובדת כוכבים קרוי בנך אלא בנה וכדמפרש התם. והאי זרעיה הוא דתפסי בה קידושי: האחין השותפין. מיירי באחין שחלקו ירושתן: וחזרו ונשתתפו שחייבין בקולבון. הואיל וחלקו אם נתנו ביחד שקל צריכין להוסיף קולבון דהיינו פונדיון. שכן מכריעין ב' חצאי שקל יותר משקל ואע"ג דחזרו ונשתתפו לא נפטרו מקולבון דכיון דחלקו הוי ליה כשני ממונות ופטור ממעשר בהמה משום דכיון דחלקו הרי הן כלקוחות ולקוח פטור ממעשר בהמה. ועוד כיון דנשתתפו נפטרו מן (הבכורה) [המעשר] כדאמרי' בגמ' קנו בתפוסי הבית כלומר שלא חלקו ירושתן ומעצמן השביחו וילדו חייבין במעשר בהמה דנתחייבו הנכסים במעשר כבתחלה בחיי אביהן. ואם לאו שחלקו ונשתתפו והדר ילדו פטור חלקו וחזרו ונשתתפו היינו פירוש דרישא: כל פטר רחם כו'. יהיה לך ת"ל יהיה לרבות אותן שקנו מתפוסת הבית שחייבין: פשיטא. דהכי איתה וכל הני יכלינן למידק ממתניתין ומאי קמ"ל ר' ירמיה: סר"א כיון דחלקו בבהמה. דעיקר טורח בבהמה היא דטיפולה מרובה וצריכא לסייע כל אחד לחברו ואינהו לא חשו לכוליה האי ופלגי בהמה ודאי גלו אדעתייהו דלמפלג כספים קיימי ואע"ג דלא חלקו עדיין כספים כמי שחלקו דמי וליחייבו בקולבון קמ"ל דלא. אלא כה שחלקו חלקו ומה שלא חלקו לא חלקו: לא שני. דכי חלקו בהמה פטורין ממעשר אלא שחלקו גדיים כנגד תיישים והני ודאי לקוחות הן ולא חלוקה גמורה: אבל חלקו. זה וזה בשוה לאו לקוחות הן אלא חלוקה גמורה. ואומרין לכל אחד הדבור הדבר שוה: הוא חלקו ודאי המגיעו וחייבין במעשר: חלקו תשעה שמנים כנגד עשרה כחושין היינו נמי ענין לקוחות:

Torah-Box.com diffusion du judaïsme aux francophones